

ԱՐՓԻՆԷ ԶԱՆԹԻԿԵԱՆ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ՊԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ՄԻՋԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՒ ԷԿՈՒՄԵՆԻԿ ՊՈՐՄՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ
(2000–2019 ԹԹ.)

Հայոց հայրապետների միջեկեղեցական գործունեության կարգախոսը՝ իբրեւ Հայ Եկեղեցու դիրքորոշում, ԺԱ. դարում հաստատեց երջանկայիշատակ Ս. Ներսէս Դ. Շնորհալին (1166–1173 թթ.)՝ «Միութիւն ի կարեւորս, ազատութիւն յերկբայականս, սէր յամենայնի»։ Հայ Եկեղեցին, հաւատարիմ Տիրոջ խօսքին, միշտ խոնարհ ու խաղաղասէր է եղել, ուստի ձգտել է ջերմ յարաբերութիւններ պահպանել բոլոր Եկեղեցիների հետ՝ միեւնոյն ժամանակ հաւատարիմ մնալով առաքեալներից ժառանգած Սրբազան աւանդութեանն ու վարդապետութեանը։ Միջեկեղեցական եւ էկումենիկ այս աւանդոյթով է առաջնորդուում նաեւ Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Հայոց հայրապետը դիպուկ բնութագրում է. «Հայ Եկեղեցին, ինքնուրոյն պատմական զարգացմամբ հանդերձ, երբէք չի կղզիացել, այլ միշտ առաջնորդուելով «միութիւն ի կարեւորս, ազատութիւն յերկբայականս եւ սէր յամենայնի» գաղափարականով՝ իրեն համարել է Քրիստոսի տիեզերական Եկեղեցու մէկ փոքրիկ, սակայն կարեւոր մասնիկը»¹։ Այսինքն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը «էկումենիկ միութեան» եւ «միջեկեղեցական համագործակցութեան» նախապայման է համարում դաւանաբանական սեփական սկզբունքների անխախտ պահպանումն ու եկեղեցական աւանդութեան անսասանութեան ընկալումը։

Վեհափառ Հայրապետի դիրքորոշումը միջեկեղեցական յարաբերութիւնների հաստատման դժուարին եւ պատասխանատու գործում թերեւս յստակ արտացոլուած է հայրապետական անդրանիկ կոնդակում. «Շարունակելու ենք գործուն մասնակցութիւն ունենալ

¹ «Էջմիածին» ամսագիր, 2000, ԺԱ., էջ 8։ Նիւթերը հիմնականում քաղուած են Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի պաշտօնական ամսագրից՝ «Էջմիածնից», ուստի այսուհետ հրատարակութեան թուականը, համարն ու էջերը կնշուեն շարադրանքում՝ փակագծի մէջ։

միջեկեղեցական կեանքում՝ հաւատարիմ համայն աշխարհում խաղաղութեան պահպանման, ժողովուրդների՝ եղբայրական սիրով համագործակցութեան մեր Եկեղեցու աւանդներին: Նոր ժամանակների տարաբնոյթ մարտահրաւէրների առջեւ քրիստոնէական Քոյր եկեղեցիների հետ մեր ջանքերը միաւորած՝ հետեւողականօրէն իրականացնելու ենք հոգեւորի լոյսով մարդկութեան կեանքի իմաստաւորման սուրբ առաքելութիւնը՝ յանուն քրիստոնէական սկզբունքների կենսագործմամբ բարու յաղթանակի եւ համընդհանուր երջանկութեան» («Էջմիածին», 2000, Բ., էջ 3-9):

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հայրապետութեան շրջանում առաւել են ամրապնդուել եւ սերտացել յարաբերութիւններն ու համագործակցութիւնը քրիստոնէական բոլոր Եկեղեցիների հետ: Այդ մասին էր վկայում Հայաստանում քրիստոնէութեան պետական կրօն հռչակման 1700-ամեակի տօնակատարութիւններին քրիստոնէական գրեթէ բոլոր Եկեղեցիների հոգեւոր առաջնորդների, կրօնական եւ էկոմենիկ տարբեր կազմակերպութիւնների ղեկավարների մասնակցութիւնը: Նշենք նաեւ, որ Վեհափառ Հայրապետի գահակալութեան տարիներին պատմութեան մէջ առաջին անգամ Հայաստան՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, այցելեցին քրիստոնէական աշխարհում հեղինակութիւն վայելող բազմաթիւ հոգեւոր առաջնորդներ:

Այս շրջանում քրիստոնէական Եկեղեցիների հոգեւոր առաջնորդների փոխադարձ այցելութիւնները դարձել են առաւել յաճախակի եւ արդիւնաւոր: Միջեկեղեցական հանդիպումներն աւարտում են փոխադարձ յուշագրերի, հռչակագրերի, յայտարարութիւնների կամ ուղերձների ստորագրմամբ, քրիստոնէական սիրոյ ու վստահութեան մթնոլորտի ձեւաւորմամբ, յետագայ փոխգործակցութեան համար անհրաժեշտ պայմանների հաստատմամբ: Ընդլայնուել են յարաբերութիւնները Քոյր եկեղեցիների, կրօնական եւ էկոմենիկ բոլոր կազմակերպութիւնների հետ: Կաթոլիկ Եկեղեցու հետ համագործակցութիւնն ստացել է միանգամայն նոր բովանդակութիւն եւ որակ: Արեւելեան միաբնակ Եկեղեցիների հետ յարաբերութիւններն առաւել սերտ ու գործնական են դարձել:

Այս հաղորդմամբ փորձել ենք ներկայացնել Վեհափառ Հայրապետի միջեկեղեցական եւ էկոմենիկ գործունէութեան համապատկերից որոշ դրուագներ:

2000 թ. փետրուարի 29-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու գահակալ, Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ալեքսի Բ.-ի եղբայրական հրաւերով մեկնեց Մոսկուա:

Հայ հոգեւորականների պատուիրակութեան այցը Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու աթոռանիստ, Նորին Սրբութեան գնահատմամբ, Քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերի եղբայրական սիրոյ ու յարգանքի արտայայտութիւնն էր:

Քոյր եկեղեցիների հոգեւոր առաջնորդները նշեցին, որ 70 տարուայ անհաւատութեան միջնորդարար պատճառով երկու եկեղեցիներն անցել են փորձութիւնների միեւնոյն ճանապարհը: Նրանք, կարեւորելով Հայաստանում եւ Ռուսաստանում աստուածամերժութեան պարտադրանքով փակուած կամ խոնարհուած եկեղեցիների վերականգնումը, այնուամենայնիւ, իբրեւ առաջին խնդիր, անդրադարձան այն ծրագրերին, որոնք կոչուած են վերականգնելու, վերակենդանացնելու Աստծու ժողովրդի աղճատուած հոգիներն ու վերադարձնելու նրանց Քրիստոսի Եկեղեցի (2000, Գ., էջ 3-19):

2000 թ. յուլիսի 6-ին Մոսկուայի պատրիարքութեան միջեկեղեցական յարաբերութիւնների գրասենեակում, Կալինինգրադի ու Սմոլենսկի միտրոպոլիտ եւ Մոսկուայի պատրիարքութեան միջեկեղեցական յարաբերութիւնների բաժնի նախագահ Կիրիլի եւ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու միջեկեղեցական յարաբերութիւնների բաժնի պատասխանատու Տ. Նզնիկ եպս. Պետրոսեանի միջեւ տեղի ունեցաւ հանդիպում: Սրբազան հայրն այս հանդիպմանը մասնակցում էր Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի տնօրինութեամբ եւ օրհնութեամբ:

Հանդիպման նպատակն էր Հայ Առաքելական եւ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցիների միջեւ անմիջական բանակցութիւններ սկսելու գործնական քայլերի կարգաւորումը: Նշենք, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ալեքսի Բ.-ի միջեւ 2000 թ. փետրուարի 29-ից մինչեւ մարտի 3-ն ընկած ժամանակահատուածում կայացած հանդիպման ժամանակ արդէն իսկ ձեռք էր բերուել որոշակի պայմանաւորուածութիւն (2000, է., էջ 107-109):

2000 թ. օգոստոսի 17-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնեց Մոսկուա: Յաջորդ օրը՝ օգոստոսի 18-ին, Վեհափառ Հայրապետի եւ Համայն Ռուսիոյ Ալեքսի Բ. պատրիարքի

մասնակցութեամբ հայկական խաչքար զետեղուեց նորակառոյց Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցու առջեւ՝ ի նշան երկու Եկեղեցիների բարեկամութեան: Խաչքարի տեղադրման հանդիսաւոր արարողութիւնից յետոյ տեղի ունեցաւ Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցու օծման արարողութիւնը (2000, Թ., էջ 3):

2000 թ. օգոստոսի 19-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Մոսկուայի Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցու օծման արարողութեանը ներկայ գտնուելուց յետոյ, մեկնեց Միացեալ Նահանգներ՝ մասնակցելու կրօնապետերի՝ ՄԱԿ-ի հովանաւորութեամբ կազմակերպուած գագաթնաժողովին: Գագաթնաժողովի գլխաւոր քարտուղար Բաուա Զէյնը Վեհափառ Հայրապետին ուղղուած հրաւեր-նամակում գրել է. «Ինձ համար մեծ պատիւ է արժանանալ Ձեր՝ իբրեւ աշխարհի ամէնից հուշակաւոր կրօնական առաջնորդներից մէկի մասնակցութեամբ կրօնական եւ հոգեւոր առաջնորդների՝ Հազարամեակի աշխարհի խաղաղութեան գագաթնաժողովին» (2000, Թ., էջ 6):

Նախքան օգոստոսի 28-ին գագաթնաժողովի աշխատանքներին մասնակցելը՝ Նորին Սրբութիւնը մասնակցեց ԱՄՆ հայոց արեւելեան թեմում կազմակերպուած միջոցառումներին՝ հանդիպումներ ունենալով թեմական-վարչական մարմինների պատասխանատուների, հայորդիների ու հոգեւոր դասի հետ՝ ամէնուր հաւաստելով, որ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինն իր առաքելութեան ծաւալման նոր փուլ է մտել, ուստի այդ նպատակով կատարուած են վերակազմակերպման եւ ուժերի համախմբման աշխատանքներ:

Իր խօսքում Նորին Սրբութիւնը յատկապէս շեշտում էր համախմբման եւ համակողմանի աջակցութեան կարեւորութիւնը՝ Մայր Եկեղեցու գործունէութիւնն առաւել արդիւնաւէտ դարձնելու համար:

Օգոստոսի 28-ին տեղի ունեցաւ գագաթնաժողովի բացման արարողութիւնը: Ներկայացնում ենք մի փոքրիկ հատուած Ամենայն Հայոց Հայրապետի բանախօսութիւնից. «Մարդկութեան պատմութիւնը համոզում է, որ առանց հոգեւոր ու բարոյական արժէքներով կեանքի իմաստաւորման ու զօրացման, անարդիւնք է հասարակութիւնների խաղաղ գոյակցութեան պահպանումը: Առանց այս արժէքների մարդկութիւնը անզօր է անկորուստ ու անխաթար պահպանել աշխարհը....» (2000, Թ., էջ 6-11):

2000 թ. սեպտեմբերի 18-ին Վեհափառ Հայրապետը Ռուսին Ուղղափառ Եկեղեցու պետ, Նորին Սրբութիւն Թէոկտիստ պատրիարքի հրաւերով մեկնեց Ռումինիա: Հանդիպման նպատակը երկու Եկեղեցիների միջեւ բարեկամութեան ամրապնդումն էր: Բարձր գնահատելով Հայ Առաքելական

Սուրբ Եկեղեցու դերն ու արժեքը թէ՛ հայ ժողովրդի, թէ՛ միջեկեղեցական կեանքում՝ Թէոկտիստ պատրիարքը մեր Եկեղեցին բնութագրեց իբրեւ «Բրիստոնէութեանը ամենամօտ կանգնած Եկեղեցի» (2000, Թ., էջ 12-17):

2000 թ. նոյեմբերի 8-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ուղեկցող պատուիրակութեան հետ մեկնեց Հռոմ՝ Յովհաննէս-Պօղոս Բ. պապին հանդիպելու եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի մասունքները Հայաստան տեղափոխելու, նաեւ Արեւելեան Եկեղեցիների աստուածաբանութեանը, պատմութեանն ու ծիսագիտութեանը նուիրուած գիտաժողովին մասնակցելու համար:

Նոյն թուականի նոյեմբերի 24-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնեց Մոսկուա՝ հանդիպելու Մոսկուայի ու Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ալեքսի Բ.-ի եւ Կովկասի ժողովուրդների Վերին կրօնական խորհրդի նախագահ, Ադրբեջանի մուսուլմանների հոգեւոր առաջնորդ Շէյխ-ուլ-խսլամ Ալլահշուքիւր Փաշա-զադէի հետ: Հանդիպման ընթացքում երեք առաջնորդները ստորագրեցին համատեղ հռչակագիր, որով Անդրկովկասում եւ սահմանակից տարածքներում խաղաղութեան ամրապնդման կոչ էր արւում (2000, ԺԱ., էջ 4):

2001 թ. փետրուարի 21-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ՀՀ Ազգային ժողովում ներկայ գտնուեց Ուղղափառների եւրոպական միջխորհրդարանական վեհաժողովի շրջանակում ուղղափառ ժողովուրդների միասնութեան միջազգային հիմնադրամի կազմակերպած «Եկեղեցին, պետութիւնը, հասարակութիւնը եւ աշխարհի վերակառուցման հայեցակարգի ճգնաժամը» թեմայով միջազգային համաժողովի բացմանը:

Վեհափառ Հայրապետը խորհրդանշական նկատեց, որ Եկեղեցու, պետութեան եւ հասարակութեան առնչութիւնների վերաբերեալ կարեւորագոյն հարցադրումով այս համաժողովը տեղի է ունենում Հայաստանում. մի երկրում, որտեղ աշխարհիկ իշխանութիւնը, քրիստոնէութիւնը ճանաչելով որպէս պետական կրօն, դեռ 1700 տարի առաջ փաստեց Եկեղեցի-պետութիւն համագործակցութեան անհրաժեշտութիւնը:

Նորին Սրբութիւնը յատկապէս կարեւորեց վեհաժողովի եւ հիմնադրամի գործունէութիւնը՝ անդրադառնալով Ի. դարում Արեւելեան Եւրոպայի բազմաթիւ երկրներում ծաւալուած հակաեկեղեցական բռնութիւններին ու անաստուածութեանը, որն իր աղէտալի հետեւանքներն ունեցաւ հասարակութեան հոգեւոր կեանքում (2001, Բ.-Գ., 13-14):

2001 թ. փետրուարի 23-ին Վեհափառ Հայրապետն անդրանիկ պաշտոնական այցով մեկնեց Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի (ԵՀԽ) պաշտոնատեղի՝ Ժնև:

Ժնևում լինելով ԵՀԽ-ի պաշտոնական հիւրը՝ Հայոց հայրապետը հանդիպումներ ունեցավ ԵՀԽ գլխավոր քարտուղար Կոնրադ Ռայզերի, ԵՀԽ ընդհանուր քարտուղարութեան, ինչպէս նաեւ ԵՀԽ-ում Ուղղափառ Եկեղեցիների ներկայացուցիչների հետ:

Ժնևից Նորին Սրբութիւնը մեկնեց Լոնդոն՝ ներկայ գտնուելու մարտի 1-ին Բրիտանական գրադարանում «Գանձերը՝ տապանից» ցուցահանդէսի բացմանը՝ նուիրուած Հայաստանում քրիստոնէութիւնը պետական կրօն հռչակելու 1700-ամեակին: Վաչէ եւ Թամար Մանուկեանների հիմնադրամի մեկենասութեամբ կազմակերպուած ցուցահանդէսում ներկայացուեց հայ եկեղեցական արուեստի նմուշներ Մայր Աթոռի, ինչպէս նաեւ աշխարհի այլ թանգարաններից (2001, Բ.-Գ., 14-15):

2001 թ. սեպտեմբերի 25-ին, Քրիստոնէութիւնը Հայաստանում պետական կրօն հռչակման 1700-ամեակին նուիրուած տօնակատարութիւններին մասնակցելու նպատակով, ՀՀ նախագահի եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի հրաւերով Հայաստան եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին այցելեց Հոռմի սրբազան քահանայապետ Յովհաննէս-Պօղոս Բ. պապը:

Նշենք, որ պատմութեան մէջ առաջին անգամ Կաթողիկ Եկեղեցու սրբազան քահանայապետն այցելեց ամենահին քրիստոնեայ պետութիւն՝ Հայաստան. եկաւ սիրոյ եւ օրհնութեան իր խօսքը փոխանցելու մեր ժողովրդին, գլուխ խոնարհելու քրիստոնէական համամարդկային մեր արժէքների առջեւ, ծնրադրելու ողջ հայութեան սրբութիւն սրբոց միածնաէջ Մայր Տաճարում, Իջման Սուրբ Սեղանի առջեւ երկրպագելու եւ աղօթք վերառաքելու առ Աստուած՝ պատմութեան մէջ մի նոր ու փառաւոր էջ բացելով Հայ Առաքելական եւ Հոռմի Կաթողիկ Եկեղեցիների համագործակցութեան համար՝ 1700-ամեայ մեր Եկեղեցուն, նրա գահակալին ու հաւատացեալներին ցնծութեան եւ ուրախութեան մի նոր առիթ տալով: Կաթողիկ Եկեղեցու հոգեւոր առաջնորդի այցը Հայաստան եւ Սուրբ Էջմիածին, անշուշտ, պատմական իրադարձութիւն էր. Յովհաննէս-Պօղոս Բ. պապը մէկ անգամ եւս արժեւորեց Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու դերակատարումը քրիստոնէութեան պատմութեան կերտման գործում. «Ձերդ Սրբութիւն Գարեգին Կաթողիկոս, եղբայրական սիրով ի Տէր ողջագուրում եմ Ձեզ եւ Եկեղեցին, որը

առաջնորդում էք: Առանց Ձեր քաջալերանքի ես այժմ այստեղ չէի լինի, որպէս ուխտաւոր հոգեւոր ուղեւորութեան մէջ, որ գալիս է մեծարելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցու քրիստոնէական կեանքի բացառիկ վկայութիւնն այսքան երկար դարերի ընթացքում եւ յատկապէս քսաներորդ դարում, որը ձեզ համար եղաւ սարսափի եւ տառապանքի աննկարագրելի ժամանակաշրջան:

Համայն Կաթողիկ Եկեղեցին կիսում է Ձեր եւ բոլոր հայերի անհուն ուրախութիւնը՝ այս մեծապէս սիրեցեալ երկրում Քրիստոնէութիւնը որպէս պետական կրօն հռչակելու 1700-ամեակի առիթով» (2001, Թ., էջ 53-63):

2001 թ. նոյեմբերի 3-5-ը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի հրաւերով Հայաստան՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, այցելեց Կոստանդնուպօլսի տիեզերական պատրիարք Նորին Ամենաաբուրժիւն Բարդուղիմէոս Ա.-ն:

Այս այցելութիւնը եւս հաստատեց, որ Քրիստոնէութիւնը Հայաստանում պետական կրօն հռչակման 1700-ամեայ տօնակատարութիւններն ունեն ոչ միայն հայկական, այլ նաեւ համաքրիստոնէական եւ միջազգային հնչեղութիւն (2001, Ժ.-ԺԱ., էջ 5-24):

2002 թ. հոկտեմբերի 18-23-ը Վեհափառ Հայրապետի հրաւերով Հայաստան՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, այցելեց Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցու պատրիարք Նորին Սրբութիւն Իգնատիոս Զաքար Ա. Իւսսը:

Սա Նորին Սրբութիւն Իգնատիոս Զաքար Ա. Իւսսի երկրորդ այցելութիւնն էր համայն հայոց հոգեւոր կենտրոն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին: Առաջին անգամ Մար Իգնատիոս Զաքար Ա. պատրիարքը Մայր Աթոռ էր ժամանել 1982 թ.՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.-ի հրաւերով՝ մասնակցելու Վեհափառ Հայրապետի գահակալութեան 27-րդ տարեդարձին նուիրուած հանդիսութիւններին:

Հանդիպման ընթացքում հոգեւոր առաջնորդները քննարկեցին երկու Եկեղեցիներին վերաբերող որոշ հարցեր, անդրադարձան քրիստոնէաների առջեւ ծառացած հիմնախնդիրներին ու դրանց յաղթահարման ուղիներին: Սոյն այցելութիւնը եւս մէկ քայլ էր Հայ եւ Ասորի Եկեղեցիների բազմադարեայ բարեկամութիւնն առաւել ամրապնդելու ուղղութեամբ:

Մէջ ենք բերում մի փոքրիկ հատուած Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցու պատրիարք Նորին Սրբութիւն Իգնատիոս Զաքար Ա. Իւսսի ողջոյնի խօսքից. «Գոհունակութիւն ենք յայտնում Աստծուն, որ մեր փոքրաթիւ ժողովուրդները ամէնուր պահեցին եւ պահպանեցին մեզ փոխանցուած սրբազան աւանդութիւններն ու Եկեղեցու սովորոյթները: Գոհաբանութիւն ենք

յայտնում Աստծուն այս օրհնեալ հողի գոյութեան համար եւ հպարտ ենք ձեր ժողովրդով:

Մեր երկու Եկեղեցիների համագործակցութիւնը լաւ եւ բարի օրինակ եղաւ այլ Եկեղեցիների համար: Ուրախ եմ, որ այստեղ եմ գտնւում՝ շնորհաւորելու Նորին Սրբութեանը եւ հայ ժողովրդին 1700-ամեակի առիթով, երբ 17 դար առաջ քրիստոնէութիւնն այստեղ ընդունուեց որպէս պետական կրօն» (2002, Ժ., էջ 3-13):

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրաւերով 2003 թ. մայիսի 2-ին եռօրեայ այցով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին ժամանեց Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցու պետ, Ալեքսանդրիայի պապ եւ Ս. Մարկոսի Աթոռի պատրիարք Շէնուդա Գ.-ն: Հանդիպման ժամանակ Հայոց Հայրապետն իրաւամբ նկատեց. «Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցու հետ մենք նոյն դաւանանքը եւ նոյն հաւատքն ունենք ու երկար դարեր ապրել ենք ապաւինած Աստծուն՝ կրելով բազում տառապանքներ մեր սուրբ հաւատքի համար: Առ Աստուած մեր հաւատքը, մեր սէրն ու նուիրումը եւ ապաւինութիւնը կեանք ու յարատեւութիւն պարգեւեցին մեր ժողովուրդներին. դժուարութիւնների առաջ չտկարացանք, չծնկեցինք, այլ, Տիրոջ հաւատքով զօրացած, կերտեցինք մեր վաղուայ օրը՝ այսօրը....» (2003, Ե., էջ 6):

Նորին Սրբութիւն Շէնուդա Գ. պատրիարքը, շնորհակալութիւն յայտնելով ջերմ ընդունելութեան համար, հաւաստիացրեց, որ այսուհետ պէտք է առաւել զօրանայ համագործակցութեան ոգին ու եղբայրական սէրը երկու Եկեղեցիների միջեւ՝ մաղթելով հայ ժողովրդին ու եկեղեցականաց դասին Սուրբ Հոգու զօրակցութիւնը (2003, Ե., էջ 3-11):

Այս նշանակալի հանդիպումը եզրափակուեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.-ի եւ Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցու հոգեւոր պետ Շէնուդա Գ.-ի միջեւ համատեղ յայտարարութեան ստորագրմամբ:

2003 թ. մայիսի 7-9-ը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրաւերով, եռօրեայ այցով Հայաստան եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին այցելեց Վրաց Ուղղափառ Եկեղեցու պետ, Համայն Վրաստանի կաթողիկոս-պատրիարք Իլիա Բ.-ն: Հանդիպման ընթացքում քննարկուեցին որոշ խնդիրներ: Իր երախտիքը յայտնելով հրաւերի եւ ջերմ ընդունելութեան համար՝ Վրաց Եկեղեցու առաջնորդը հաւաստիացրեց, որ Հայոց ու Վրաց Եկեղեցիների եղբայրական բարեկամութիւնն առաւել կամրապնդուի երկու հովուապետերի ջանքերով՝ հարթելով առկայ բոլոր խնդիրներն ու դժուարութիւնները (2003, Ե., էջ 13-17):

2003 թ. նոյեմբերի 26-ին Սուրբ Դանիէլեան մենաստանում տեղի ունեցաւ Կովկասի հիմնախնդիրների կարգաւորմանը նուիրուած քառակողմ հանդիպում՝ մասնակցութեամբ Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ալեքսի Բ.-ի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի, Համայն Վրաստանի կաթողիկոս-պատրիարք Իլիա Բ.-ի եւ Անդրկովկասի մուսուլմանների հոգեւոր առաջնորդ Շէյխ-ուլ-իսլամ Ալլահշուքիւր Փաշա-զադէի:

Հանդիպումը բացեց եւ երեք երկրների հոգեւոր առաջնորդներին ողջոյնի խօսքով դիմեց Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ հոգեւոր առաջնորդ Ալեքսի Բ. պատրիարքը:

Գարեգին Բ. Վեհափառ Հայրապետը Մոսկուայում տեղի ունեցող միջկրօնական այս խաղաղարարական հանդիպման ժամանակ մասնաւորապէս նշեց. «Արցախը իրականացնում է ինքնորոշման իր իրաւունքը, որը աստուածատուր շնորհ է, որն իրաւական յարաբերութիւնների տեսանկիւնից ամրագրուած է ՄԱԿ-ի՝ մարդու իրաւունքների երկու հիմնարար փաստաթղթերում՝ «Քաղաքացիական եւ քաղաքական իրաւունքների միջազգային համաձայնագրում» եւ «Սոցիալական ու մշակութային իրաւունքների համաձայնագրում»։ Եւ եթէ Դուք, յարգարժան Շէյխ, բնորոշում էք Ադրբեջանն իբրեւ «օրէնք ու մարդու իրաւունքներ յարգող երկիր», ապա պիտի ընդունէք, որ Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչութիւնն իր նախնիների հողի վրայ ազատ ապրելու աստուածաշնորհ իր իրաւունքի տէրն է» (2003, Ժ.-ԺԱ., էջ 22):

Քառակողմ հանդիպման աւարտին Ռուսաստանի, Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբեջանի հոգեւոր առաջնորդները ստորագրեցին համատեղ ուղերձ՝ ուղղուած իրենց երկրների հաւատացեալներին: Հանդիպման նպատակը Կովկասի տարածաշրջանում հակամարտութիւնների յաղթահարումն ու խաղաղութեան հաստատումն էր (2003, Ժ.-ԺԱ., էջ 18-25):

2004 թ. յունիսի 2-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Ֆինլանդիայի եւ Տուրկուի արքեպիսկոպոս Իւկկա Պաարմայի հրաւերով, պատասխան այցով մեկնեց Ֆինլանդիա: Ֆինլանդիայի Աւետարանական-Լութերական Եկեղեցու պաշտօնական պատուիրակութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Ֆինլանդիայի եւ Տուրկուի արքեպիսկոպոս Իւկկա Պաարմայի, Նորին Սրբութեան հիւրն էր այս այցելութիւնից երկու տարի առաջ:

Արքեպիսկոպոս Իւկկա Պաարմայի, ինչպէս նաեւ Ֆինլանդիայի Ուղղափառ Եկեղեցու պետ արքեպիսկոպոս Լէոյի հետ հանդիպումների

ընթացքում ընդգծուեց միջեկեղեցական կապերի կարեւորութիւնը: Վեհափառ Հայրապետը յոյս յայտնեց, որ համագործակցութիւնը կը շարունակուի ոչ միայն հոգեւոր պետերի, այլ նաեւ եկեղեցապատկան հաստատութիւնների միջեւ (2004, Զ., էջ 3-10):

2005 թ. մայիսի 31-ին Մոսկուայում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպեց Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ Ալեքսի Բ. պատրիարքին:

Հանդիպման ժամանակ երկու եկեղեցիների հովուապետերն անդրադարձան եկեղեցական կեանքում արձանագրուած յաջողութիւններին, Ռուսաստանի եւ Հայաստանի հոգեւոր վերազարթօնքին: Խօսուեց նաեւ երկու երկրներում իրականացուող մեծածաւալ եկեղեցաշինութեան մասին, որի առնչութեամբ Վեհափառ Հայրապետը Ալեքսի Բ. պատրիարքին յայտնեց Երեւանում ռուս ուղղափառ եկեղեցու կառուցման համար Հայաստանի իշխանութիւնների կատարած հողայատկացման մասին (2005, Զ., էջ 3):

2006 թ. մայիսի 27-ից յունիսի 3-ը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում հիւրընկալուեց Գերմանիայի Աւետարանական եկեղեցու պատուիրակութիւնը, որի կազմում էին Ուղղափառ ուսանողներին կրթաթոշակ տրամադրող ծրագրի քարտուղար դոկտ. Միքայէլ Հիւբները՝ Էնլարգենից, Գերմանիայի Բողոքական եկեղեցիների կողմից ուսանողներին կրթաթոշակ տրամադրող ծրագրի քարտուղար դոկտ. Եօհան Շնայդերը՝ Շտուտգարդից, Ուղղափառ եկեղեցիների հետ կապերի պատասխանատու դոկտ. Դագմար Հելլերը՝ Հանովերից:

Նոյն օրը հիւրերին ընդունեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Վեհափառ Հայրապետը:

Հանդիպումից յետոյ հիւրերն այցելեցին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի թանգարաններ:

Գերմանական պատուիրակութիւնը ծանօթացաւ Հայ եկեղեցու ուսումնական ծրագրերին, այցելեց Գէորգեան հոգեւոր ճեմարան, Սեւանի Վազգէնեան հոգեւոր դպրանոց եւ ԵՊՀ աստուածաբանութեան ֆակուլտետ (2006, Զ., էջ 157):

2006 թ. յուլիսի 3-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գլխավորած պատուիրակութիւնը մեկնեց Մոսկուա՝ մասնակցելու Ռուս Ուղղափառ եկեղեցու եւ ԱՊՀ երկրների Միջկրօնական խորհրդի կողմից կազմակերպուած՝ Հոգեւոր առաջնորդների գագաթնաժողովին: Ժողովի աշխատանքները տեւեցին մինչեւ յուլիսի 5-ը:

Վեհափառ Հայրապետը յուլիսի 4-ի իր ելույթում մասնաւորապէս ընդգծեց՝ «Մենք պէտք է խոստովանենք, որ մինչեւ մեր կողմից չեն դատապարտուի բոլոր պատմական շարագործութիւնները մարդկանց ու ազգերի նկատմամբ, աւերածութիւններն ու ցեղասպանութիւնները, կը շարունակենք մնալ դրանց կրկնութեան վտանգի առջեւ, ինչի վկաներն էլ յաճախ դառնում ենք եւ այսօր....» (2006, է.-Ը., էջ 6-10):

Յուլիսի 5-ին տեղի ունեցաւ համաժողովի եզրափակիչ նիստը, ընդունուեց այս գազաթնաժողովի ուղերձը, որտեղ ներկայացուած էին միջկրօնական երկխօսութեան եւ համագործակցութեան հիմնական կէտերը:

Ուղերձը եզրափակւում էր հաւատացեալներին ուղղուած խօսքով: Կրօնական առաջնորդները հաւատացեալներին կոչ էին անում յարգել եւ ընդունել միմեանց՝ անկախ կրօնական եւ ազգային պատկանելութիւնից, պահպանել խաղաղութիւնը՝ տրուած Բարձրեալի կողմից (2006, է.-Ը., էջ 6-10):

2006 թ. օգոստոսի 26-29-ը Ճապոնիայի Կիօտօ քաղաքում տեղի ունեցաւ «Կրօնները խաղաղութեան համար» կազմակերպութեան 8-րդ համագումարը, որին Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին մասնակցում էր առաջին անգամ:

«Կրօնները խաղաղութեան համար» կազմակերպութեան նպատակն է խթանել փոխգործակցութիւնը ողջ աշխարհի կրօնական համայնքների միջեւ, ինչպէս նաեւ նպաստել առկայ հակամարտութիւնների վերացմանը՝ աշխարհում խաղաղութիւնն ամրապնդելու եւ կայուն զարգացում ապահովելու համար:

«Կրօնները խաղաղութեան համար» կազմակերպութիւնը իւրաքանչիւր 5 տարին մէկ անգամ համախմբում է աշխարհի կրօնական առաջնորդներին՝ զօրացնելու միջկրօնական համագործակցութիւնը հակամարտութիւնների լուծման, խաղաղութեան հաստատման եւ կայուն զարգացման ոլորտում:

1970 թ. հոկտեմբերին կայացած առաջին համաժողովից յետոյ համաժողովներ է գումարուել աշխարհի տարբեր երկրներում: Իւրաքանչիւր համագումարից յետոյ մասնակիցները հեռանում են գործունէութեան ծրագրով, որը պէտք է իրականացնեն յաջորդ 5 տարուայ ընթացքում:

Համաշխարհային 8-րդ համագումարի թեման էր «Կրօններն աշխարհում խաղաղութեան համար. դիմագրաւել բռնութեանը եւ ձեռք բերել համընդհանուր անվտանգութիւն»:

Համագումարին մասնակցում էին հարիւրաւոր ներկայացուցիչներ՝ կրօնական առաջնորդներ, հասարակական եւ քաղաքական գործիչներ:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութեամբ համագումարին մասնակցում էր Աւստրալիայի եւ Նոր Զելանդիայի հայոց թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աղան արքեպս. Պալիոզեանը, որը ներկաներին յղեց Վեհափառ Հայրապետի ուղերձը (2006, է.-Ը., էջ 176-179):

2007 թ. յունիսի 15-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում սկսուեց Եւրոպայի Եկեղեցիների համաժողովի «Եկեղեցի եւ հասարակութիւն» յանձնախմբի ժողովը, որին մասնակցում էր շուրջ 35 ներկայացուցիչ Եւրոպայի քրիստոնէական Եկեղեցիներից: Նոյն օրը տեղի ունեցաւ ԵՆԿ-ի «Եկեղեցի եւ հասարակութիւն» յանձնախմբի ժողովի պաշտօնական բացումը. հանդէս եկաւ յանձնախմբի համանախագահ տիկին Անթիէ Հայդեր Ռոթթուիլը. նա շնորհակալութիւն յայտնեց Մայր Աթոռում կազմակերպուած ջերմ ընդունելութեան եւ Հայոց Եկեղեցու հարուստ հոգեւոր ժառանգութեանը հաղորդակցուելու հնարաւորութեան համար: Օրուայ նիստերի ընթացքում ժողովականներն առանձին աշխատանքային խմբերում քննարկեցին «Եկեղեցի եւ հասարակութիւն» յանձնախմբի առաջնահերթ խնդիրները (2007, Զ.-Է., էջ 144):

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը Եկեղեցիների եւրոպական կոնֆերանսի անդամ է 1977 թուականից: 2003 թ. յունիսի 25-ից յուլիսի 2-ը Նորուէգիայի Թրոնդհայմ քաղաքում տեղի ունեցաւ Եւրոպայի Եկեղեցիների համաժողովի 12-րդ գլխաւոր ասամբլէան, որին մասնակցեց Հայոց Եկեղեցու պատուիրակութիւնը:

Մայր Աթոռն իր պաշտօնական տեսակէտն է յայտնել Եւրամիութեանը Թուրքիայի անդամակցութեան հարցի եւ «Կարտա էկումենիկա» կոչուող փաստաթղթի առընչութեամբ, որը վերաբերում է Եկեղեցիների համագործակցութեան նոր ձեւերին, ժողովուրդների ու կրօնների միջեւ երկխօսութեան հաստատմանը: Անդամակցելով այս կառույցներին՝ Հայ Եկեղեցին եւս իր կարեւոր նպաստն է բերում էկումենիկ զարգացմանը: Միջեկեղեցական յարաբերութիւններում յատկապէս կեանքի է կոչել ԵՀՆ-ի եւ էկումենիկ շարժման տեսլականի կարեւոր կէտերից մէկը՝ համագործակցութիւնը Եկեղեցիների ու քրիստոնէական յարանուանութիւնների ներկայացուցիչների միջեւ:

2005 թ. Մեծ եղեռնի 90-ամեակի առիթով ԵՆԿ-ն յայտարարութեամբ դատապարտեց Հայոց ցեղասպանութիւնը եւ կոչ արեց

անդամ Եկեղեցիներին այդ օրը աղօթելու հայ նահատակների հոգիների խաղաղութեան համար:

«Եկեղեցի եւ հասարակութիւն» յանձնախումբն ստեղծուել է 1999 թ. ԵԵԿ-ի եւ Եւրոպայի էկումենիկ յանձնախմբի երկարատեւ աշխատանքի եւ միաւորման գործընթացի արդիւնքում (2007, Զ.-է., 144-146):

2007 թ. յունիսի 15-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Եւրոպայի Եկեղեցիների համաժողովի «Եկեղեցի եւ հասարակութիւն» յանձնախմբի անդամներին:

Նորին Սրբութիւնն իր խօսքում նշեց, «Ուրախ ենք, որ 1977 թուականից մեր երջանկայիշատակ նախորդների խորագէտ տնօրինութեամբ Հայոց Եկեղեցին անդամ է Եւրոպայի Եկեղեցիների համաժողովի եւ իր գործուն մասնակցութիւնն է բերում Եկեղեցիների միջեւ փոխըմբռնման եւ երկխօսութեան հաստատման գործին»: Վեհափառ Հայրապետն այս այցը նկատեց որպէս եւս մէկ հնարաւորութիւն՝ առաւել լաւ ճանաչելու Հայոց Եկեղեցին եւ նրա ներկայիս կացութիւնը: Նորին Սրբութիւնն անդրադարձաւ նաեւ հայոց հոգեւոր կենտրոն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի առաքելութեանը եւ հանգամանօրէն ներկայացրեց Եկեղեցու առջեւ ծառացած խնդիրները, Հայ Եկեղեցու գործունէութիւնը քրիստոնէական դաստիարակութեան եւ ընկերային (սոցիալական) ոլորտներում: Աւարտելով խօսքը՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետը յաջողութիւն եւ արդիւնաշատ ընթացք մաղթեց յանձնախմբի աշխատանքներին (2007, Զ.-է., 147):

2007 թ. սեպտեմբերի 22-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրաւերով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին ժամանեց Անգլիկան Եկեղեցու պետ, Քէնթրբերիի արքեպիսկոպոս դոկտոր Ռոուան Վիլեամսը: Հայոց Հայրապետը ողջունեց Նորին Սրբազնութեան պաշտօնական այցելութիւնը Հայաստան եւ հայոց հոգեւոր կենտրոն: Նորին Սրբութիւնը գոհունակութեամբ վերլիշեց եղբայրական հիւրընկալութեան անմոռաց պահերը, որ ապրել էր Մեծ Բրիտանիայի եւ Հիւսիսային Իռլանդիայի Միացեալ Թագաւորութիւն պաշտօնական այցի ժամանակ, նաեւ՝ Լոյսի երեկոյեան արարողութիւնը Անգլիկան Եկեղեցու հոգեւոր կենտրոն Քէնթրբերիի Մայր տաճարում: Վեհափառ Հայրապետը այնուհետեւ նշեց, որ հոգեմտաւոր հարուստ ժառանգութիւն ունեցող մեր Եկեղեցիները բազմաթիւ մարտահրաւէրներ են դիմագրաւում հովուական կեանքում, միջեկեղեցական եւ միջկրօնական յարաբերութիւններում:

Քէնթրբերիի արքեպիսկոպոսը, անդրադառնալով Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հիմնադրման պատմութեանը, Ս. Գրիգոր Լուսավորչի տեսիլքին, դարերի ընթացքում քրիստոնէական վկայութեանն ու հայ ժողովրդի քաջարի մարտիրոսութեանը, ասաց. «Մենք մեծ ուրախութեամբ ենք ժամանել այս սրբավայր... Գիտենք, որ սա Հայոց Եկեղեցու սիրտն ու ծննդավայրն է, աղբիւրն է այս ժողովրդի քրիստոնէական կեանքի»: Արքեպիսկոպոս Ռոուանն իր խօսքում նշեց. «Սա այն ժողովուրդն է, որ կրկին ու կրկին կոչուած էր կրելու Քրիստոսի խաչը: Եւ մենք, հաւաքուելով այստեղ, պատոււմ ենք այդ վկայութիւնը եւ գոհութիւն ենք յայտնում Հայր Աստծուն Քրիստոսի շնորհների համար, որ յայտնուեցին այս Եկեղեցու եւ ազգի կեանքում»: Նա անդրադարձաւ նաեւ երկու Եկեղեցիների միջեւ առկայ երկար տարիների բարեկամութեանը, վերջիշեց շուրջ հարիւր տարի առաջ՝ Հայոց ցեղասպանութեան եւ հալածանքների տարիներին, Ռենդել Դէյուիդսօն արքեպիսկոպոսի գործադրած ճիգ ու ջանքերը:

2007 թ. սեպտեմբերի 25-ի երեկոյեան Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում՝ Վեհաբարանում, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ու Անգլիկան Եկեղեցու պետ Քէնթրբերիի արքեպիսկոպոս դոկտոր Ռոուան Վիլեամսը ստորագրեցին համատեղ յայտարարութիւն (2007, Թ., էջ 3-12):

2007 թ. սեպտեմբերի 21-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Վեհափառ Հայրապետն ընդունեց իր հրաւերով Հայաստան ժամանած Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գլխավոր քարտուղար Սամուէլ Կոբայիին: Նորին Սրբութիւնը ողջունեց Սամուէլ Կոբայիի այցը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին եւ ուրախութիւն յայտնեց Մայր Աթոռում ԵՃԽ գործադիր կոմիտէի հերթական ժողովի գումարման առիթով: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ասաց. «Մենք ուրախ ենք, որ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինն իր կարեւոր աւանդն է բերում Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի հիմնական ձգտումներին, որոնք են Եկեղեցիների եղբայրութիւնն ու համագործակցութիւնը: Ուրախ ենք, որ այսօր մեր Եկեղեցին առաւել չափով ներկայութիւն ունի Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդում՝ նրա տարբեր կառույցներում ու մարմիններում եւ իր աշխոյժ, եռանդուն մասնակցութիւնն է բերում նրանց աշխատանքներին» (2007, Թ., էջ 12): Անդրադառնալով Եկեղեցիների առաքելութեանը ԻԱ. դարում Վեհափառ Հայրապետը նշեց, որ համատեղ ջանքերով միայն հնարաւոր կը լինի յաղթահարել մարդկութեան առջեւ ծառացած մարտահրաւերները:

Սեպտեմբերի 23-28-ը Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրաւերով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում գումարուեց Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գործադիր կոմիտէի հերթական ժողովը:

Նորին Սրբութիւնը գոհունակութիւն յայտնեց Քոյր եկեղեցիների եւ միջեկեղեցական կազմակերպութիւնների հետ կապերի առաւել զօրացման համար՝ նշելով, որ Հայ Եկեղեցին գործուն մասնակցութիւն է բերում միջեկեղեցական յարաբերութիւնների հաստատմանն ու լաւագոյնս ներկայացուած է ԵՂԽ կառույցներում եւ համանման միւս կազմակերպութիւններում:

Հայոց հոգեւոր առաջնորդը զնահատանքով արձանագրեց, որ Հայ Եկեղեցին մեծապէս օգտուել է այդ համագործակցութիւնից. ԵՂԽ-ն մշտապէս սիրով ու պատրաստակամութեամբ արձագանքել է Հայ Եկեղեցու բարձրացրած բոլոր խնդիրներին, ինչպէս օրինակ՝ Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչումն ու դատապարտումը, սոսկալի երկրաշարժի օրերին եղբայրական օգնութիւնը եւ Արցախի ժողովրդի իրաւունքների պաշտպանութիւնը (2007, Թ., էջ 12-15):

2008 թ. մայիսի 6-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնեց Վատիկան՝ Հռոմի Կաթոլիկ Եկեղեցու հոգեւոր առաջնորդ Բենեդիկտոս ԺԶ. պապի հրաւերով:

Բենեդիկտոս ԺԶ. պապը, ողջունելով Հայոց հայրապետի այցը Վատիկան, անդրադարձաւ երկու Եկեղեցիների այժմեան յարաբերութիւններին՝ մաղթելով, որ Սուրբ Հոգին իրենց միշտ առաջնորդի դէպի սէր եւ խաղաղութիւն: Սրբազան քահանայապետն իր զօրակցութիւնը յայտնեց Հայաստանին՝ խոստանալով, որ աջակցելու է մեր երկրին խաղաղութեան եւ արդարութեան որոնման ճանապարհին:

Երկու Եկեղեցիների առաջնորդներն իրենց խօսքում կարեւորեցին գործունէութիւնը էկոմենիկ այն յանձնախմբի, որը կազմուած է Հռոմէական Եկեղեցու եւ Հին Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիների ներկայացուցիչներից ու կոչուած է շարունակելու եւ խորացնելու երկխօսութիւնը նրանց միջեւ (2008, է., էջ 3-29):

2008 թ. սեպտեմբերի 27-ին՝ ժամը 17-ին, Երեւանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցում տեղի ունեցաւ էկոմենիկ աղօթքի արարողութիւն՝ նախագահութեամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Կոստանդնուպոլսի տիեզերական պատրիարք Նորին Ամենաաբբութիւն Բարդուղիմէոս Ա.-ի:

էկումենիկ արարողութեան ընթացքում ներկաներին հայրապետական իր խօսքն ուղղեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Նորին Սրբութիւնն իր ուրախութիւնը յայտնեց, որ իր հրաւերին ընդառաջ՝ Քոյր եկեղեցիներ ի եւ միջազգային էկումենիկ կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչները Միւռոնօրհնութեան առիթով Ս. Էջմիածին են ժամանել՝ միասնաբար աղօթելու եւ իրենց զօրակցութիւնը յայտնելու Հայոց եկեղեցուն ու մեր ժողովրդին (2008, Թ., էջ 16-17):

2008 թ. սեպտեմբերի 29-ին Վեհափառ Հայրապետն ընդունեց Միւռոնօրհնէքի առիթով Մայր Աթոռ ժամանած Հռոմի Կաթողիկ եկեղեցու պատուիրակութեանը: Հանդիպմանը ներկայ էին նաեւ Զմմառի Կաթողիկ հայոց պատրիարքութեան ներկայացուցիչ Տ. Վարդան եպս. Աշքարեանը եւ Մխիթարեան միաբանութեան վանահայր Եղիա Քիլաղպեանը:

Նոյն օրը Ն.Ա.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց նաեւ Հնդիկ Մալանկարա Քոյր եկեղեցու պատուիրակութեանը՝ գլխաւորութեամբ Նորին Սրբազնութիւն դոկ. Թոմաս Աթանասիոս միտրոպոլիտի եւ ուղեկցութեամբ հնդկահայոց հոգեւոր հովիւ Տ. Օշական վրդ. Գիւզիւեանի:

Վեհափառ Հայրապետը շնորհակալութիւն յայտնեց Միւռոնօրհնէքի սրբազան արարողութեանը նրանց բերած կարեւոր մասնակցութեան համար՝ նշելով, որ սա քրիստոնեաների համախմբման կարեւոր առիթ է՝ ի նշան քրիստոնէական սիրոյ եւ եղբայրութեան (2008, Թ., էջ 21):

2010 թ. մարտի 16-ին, Ն.Ա.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրաւերով, պաշտօնական այցով Հայաստան եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին ժամանեց Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Նորին Սրբութիւն Կիրիլ Ա.-ն:

Իր խօսքում Կիրիլ Ա. պատրիարքը շնորհակալութիւն յայտնեց եղբայրական ջերմ ընդունելութեան համար: Անդրադառնալով քրիստոնէական հաւատքի կարեւորութեանը հայ ժողովրդի կեանքում՝ Կիրիլ Ա. պատրիարքը յիշատակեց Հայ եկեղեցու մեծագոյն սրբերին՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին ու Հռիփսիմեանց կոյսերին, որոնք հաւատքի սերմեր ցանցին Հայաստանի օրհնեալ հողում:

Մարտի 18-ին՝ Ռուսաց պատրիարքի պաշտօնական այցի վերջին օրը, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում՝ Վեհարանի դահլիճում, Վեհափառ Հայրապետը եւ Մոսկուայի ու Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Կիրիլ Ա.-ն ստորագրեցին համատեղ յայտարարութիւն:

Արարողութեանը ներկայ էին Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու թեմակալ առաջնորդները, Մայր Աթոռի միաբանները, Գերագոյն հոգեւոր խորհրդի անդամները եւ Մոսկուայի ու Համայն Ռուսիոյ պատրիարքին ուղեկցող պատուիրակութիւնը (2010, Գ., էջ 48–64):

2010 թ. ապրիլի 26-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ժամանեց Ադրբեջանի մայրաքաղաք Բաքու՝ մասնակցելու կրօնապետերի համաշխարհային գագաթնաժողովին՝ նուիրուած կրօնների եւ աւանդական արժէքների վրայ համաշխարհայնացման ազդեցութեան խնդիրներին: Խօսելով համաշխարհայնացման վտանգների մասին՝ Վեհափառ Հայրապետն ասաց. «Մեր օրերում շարունակ առաւել մեծ շրջագիծ ընդգրկող հաղորդակցութեան եւ համագործակցութեան գործընթացները քաղաքական, տնտեսական, գիտատեխնիկական, կրթամշակութային ու այլ ասպարէզներում եւ ժողովուրդների մէջ մշտապէս սերտացող առընչութիւններն ու կապերը, ցաւօք, դեռ չեն գծագրում հեռանկարը այնպիսի աշխարհի, ուր թագաւորում է մարդասիրութիւնը, արդարութիւնը, աստուածադիր պատուիրանն ու օրէնքը, ուր գերագոյն արժէք է մարդը, եւ յարգում է նրա իրաւունքը: Այսօր համընդհանուր մտահոգութիւն են տեխնոլոգիական փորձարկումների, մթնոլորտային արտանետումների արդիւնքում առաջ եկող կլիմայական ու բնապահպանական խնդիրները, որ վկայում են արարչաստեղծ աշխարհի հանդէպ մարդկային յարգանքի եւ հոգածութեան պակասի մասին...»: Իր խօսքում Ամենայն Հայոց Հայրապետն անդրադարձաւ նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման գործընթացին՝ մեծապէս կարեւորելով խնդրի խաղաղ հանգուցալուծմանն ուղղուած բոլոր ջանքերը:

Տեղի ունեցաւ տարածաշրջանի հոգեւոր առաջնորդների եռակողմ հանդիպում՝ մասնակցութեամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Կիրիլ Ա.-ի եւ Կովկասի մահմեդականների վարչութեան նախագահ Շէյխ-ուլ-իսլամ Ալլահշուքիւր Փաշա-գադէի:

Հանդիպմանը քննարկուեցին Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեանն առընչուող հարցեր:

Հանդիպման աւարտին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարքը եւ Կովկասի մուսուլմանների վարչութեան նախագահը ստորագրեցին համատեղ յայտարարութիւն: Ներկայացնում ենք մի հատուած այդ համաձայնագրից. «Յանուն ամենազօր Արարչի,

ի կատարումն մեր ժողովուրդների խաղաղութեան, բարօրութեան եւ երջանկութեան նուիրական երազանքների, մենք՝ աղբբեջանցի եւ հայ ժողովուրդների հոգեւոր առաջնորդներս, Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու հովուապետ Նորին Սրբութիւն Կիրիլ պատրիարքի բարձր միջնորդութեամբ հանդիպեցինք Բաքուում՝ հաւաստելու մեր յարգանքը միմեանց հանդէպ ու քննարկելու մեր ժողովուրդների եւ պետութիւնների միջեւ ճշմարիտ խաղաղութեան ու համաձայնութեան ձեռքբերման համար անյետաձգելի միջոցառումները:

Դիտարկելով այս հանդիպումը որպէս խաղաղարարական երկխօսութեան ծաւալում Հայ Առաքելական Եկեղեցու եւ Կովկասի մահմեդականների վարչութեան միջեւ՝ սկիզբ առած Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու միջնորդութեամբ 1988 թ., հաւատարիմ նախորդ յայտարարութիւնների ոգուն՝ մենք յոյս ունենք յետագայում եւս աջակցել մեր ժողովուրդների խաղաղ համագոյակցութեան սկզբունքների առաջընթացին եւ փոխընդունելի որոշումների մշակմանը՝ բացառապէս բանակցային ճանապարհով...» (2010, Դ., էջ 27-32):

2010 թ. յունիսի 21-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրապոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց ԵՀԽ «Հաւատք եւ կարգ» յանձնախմբի գործադիր վարչութեան անդամներին:

Հիւրերին իր օրհնութիւնն ու գնահատանքը բերեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Նորին Սրբութիւնը յանձնախմբի անդամներին ներկայացրեց Հայոց Եկեղեցու ներկայիս իրավիճակը, մարտահրաւէրները եւ գործունէութիւնը տարբեր ոլորտներում: Վեհափառ Հայրապետը անդրադարձաւ միջեկեղեցական յարաբերութիւններին՝ մաղթելով, որ Աստծու սէրը ներկայ լինի դրանցում եւ միաւորի Քրիստոսի Սուրբ Եկեղեցին: Վեհափառ Հայրապետը նաեւ գոհունակութեամբ նկատեց, որ վարչութեան անդամների ներկայութիւնը Հայաստանում առիթ կը տայ ճանաչելու Հայ Եկեղեցին եւ հայոց հոգեւոր կեանքը, ինչպէս նաեւ կը քաջալերի հաւատաւոր հայորդիներին ու կզօրացնի նրանց հաւատը (2010, Զ., էջ 10):

2011 թ. սեպտեմբերի 22-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրապոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գլխաւոր քարտուղար Օլաւ Տուէյտի գլխաւորած պատուիրակութեանը: Անդրադառնալով Հայ Եկեղեցու մասնակցութեանը ԵՀԽ-ի աշխատանքներին՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետն ընդգծեց, որ այն ապագայում առաւել խորութեամբ է

շարունակուելու, եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինն ըստ ամենայնի զօրաւիգ է լինելու ԵՀԽ-ի առաքելութեան արդիւնաւորմանը, քանի որ վերջինս նպաստում է Եկեղեցիների եղբայրական ոգու զօրացմանն ու ջանքերի մէկտեղմանը՝ խարսխուած փոխադարձ սիրոյ եւ միմեանց նկատմամբ ունեցած յարգանքի վրայ (2011, Թ., էջ 13):

2012 թ. յունիսի 22-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Ն.Ա.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց «Եկեղեցիների համատեղ գործողութիւն» համադաշնութեան (Act Alliance) գլխաւոր քարտուղար Զոն Նդունային՝ ուղեկցութեամբ ԵՀԽ հայաստանեան «Կլոր սեղան» միջեկեղեցական հիմնադրամի տնօրէն Կարէն Նազարեանի: «Եկեղեցիների համատեղ գործողութիւն» համադաշնութիւնը 140 երկրում ունի 131 անդամ եւ գործունէութիւն է ծաւալում արտակարգ իրավիճակներում, ինչպէս նաեւ ընկերային (սոցիալական) եւ զարգացման ոլորտներում:

Նորին Սրբութիւնը ողջունեց Զոն Նդունայի այցը Հայաստան ու Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, ապա իր գնահատանքը բերեց համադաշնութեանը՝ Հայաստանում «Կլոր սեղան» հիմնադրամի եւ համադաշնութեան հայաստանեան ֆօրումի հետ համագործակցութեան, ինչպէս նաեւ արտակարգ իրավիճակներում ցուցաբերուող զօրակցութեան համար: Վեհափառ Հայրապետը կարեւորեց Եկեղեցիների փոխհամագործակցութիւնը զանազան ոլորտներում, ինչը նպաստում է համընդհանուր ջանքերի մէկտեղմանը:

Հանդիպման ընթացքում Վեհափառ Հայրապետը մասնաւոր մտահոգութիւն արտայայտեց Սիրիայում տեղի ունեցող իրադարձութիւնների առընչութեամբ, որոնց հետեւանքով սիրիաբնակ բազմաթիւ հայորդիներ ներգաղթում են Հայաստան: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոչ արեց միջեկեղեցական կառույցներին, այդ թւում նաեւ «Եկեղեցիների համատեղ գործողութիւն» համադաշնութեանը՝ անհրաժեշտ աջակցութիւն ցուցաբերելու անօգնական վիճակում յայտնուող հայորդիներին (2012, Զ., էջ 4):

2012 թ. սեպտեմբերի 23-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Քրիստոնէական միասնութեան պապական խորհրդի նախագահ Նորին Սրբազնութիւն կարդինալ Կուրտ Կոխին՝ ուղեկցութեամբ Մայր Աթոռի միջեկեղեցական յարաբերութիւնների բաժնի տնօրէն Տ. Յովակիմ եպս. Մանուկեանի:

Ողջունելով կարդինալ Կոխի ներկայութիւնը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետը բարձր գնահատեց Հայ Առաքելական

եւ Կաթոլիկ Եկեղեցիների միջեւ առկայ եղբայրական յարաբերութիւններն ու համագործակցութեան ոգին: Նորին Սրբութիւնը նշեց, որ նման այցելութիւնները ոչ միայն ուրախութիւն են բերում հայ ժողովրդի զաւակներին, այլ նաեւ զօրացնում են նրանց հաւատքը, քանի որ հաւատացեալ հայորդիներն ականատես են լինում սիրոյ այն ջերմ մթնոլորտին, որ առկայ է երկու Եկեղեցիների միջեւ:

Իր հերթին կարդինալ Կոխը շնորհակալութիւն յայտնեց Վեհափառ Հայրապետին հրաւերի եւ ջերմ բարեմաղթանքների համար՝ ուրախութեամբ նշելով, որ իր համար մեծ պատիւ է գտնուել մի երկրում, որտեղ քրիստոնէութիւնն առաջինն է ընդունուել որպէս պետական կրօն, որն ունի քրիստոնէական խոր արմատներ ու հարուստ մշակոյթ, եւ որտեղ ժողովուրդը, հակառակ բազմաթիւ փորձութիւնների ու զրկանքների, մինչ օրս անսասան պահպանել է քրիստոնէութեան հանդէպ իր հաւատարմութիւնը:

Զրոյցի ժամանակ անդրադարձ կատարուեց խորհրդային վարչակարգի տարիներին Հայոց Եկեղեցու առջեւ ծառացած դժուարութիւններին ու խոչընդոտներին, անկախ պետականութեան պայմաններում հոգեւոր կեանքի զարթոնքին եւ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու առաջընթացին ու արձանագրած ձեռքբերումներին: Նորին Սրբութիւնը կարդինալ Կոխին ներկայացրեց նաեւ Մայր Աթոռի կողմից իրականացուող ծրագրերը տարբեր ոլորտներում՝ գոհունակութեամբ ընդգծելով, որ Կաթոլիկ Եկեղեցու աջակցութեամբ Հայ Եկեղեցու մի շարք միաբաններ իրենց հոգեւոր կրթութիւնը շարունակել են տարբեր երկրների կաթոլիկ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններում (2012, Թ., էջ 16):

2014 թ. ապրիլի 23-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց մի խումբ կաթոլիկ ուխտաւորների՝ գլխաւորութեամբ Միլանի Կաթոլիկ Եկեղեցու առաջնորդարանի իսլամի հետ երկխօսութեան հարցերով պատասխանատու Դօն Զիամպիերօ Ալբերտիի: Հանդիպման սկզբում Դօն Զիամպիերօ Ալբերտին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայացրեց ուխտագնացութեան նպատակը՝ աւելի լաւ ճանաչել հայ ժողովրդին ու նրա հոգեւոր մշակոյթը:

Ուխտաւորներին իր օրհնութիւնն ու պատգամը բերեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ շնորհաւորելով Տէր Յիսուս Քրիստոսի հրաշափառ Ս. Յարութեան տօնի առիթով: Վեհափառ Հայրապետն իր խօսքում մասնաւորապէս անդրադարձաւ Հայ եւ Կաթոլիկ Եկեղեցիների պատմական

առընչութիւններին եւ ներկայիս ջերմ յարաբերութիւններին՝ կարելորելով միջեկեղեցական ոլորտում գործադրուող ջանքերը՝ ի նպաստ մարդկութեան կեանքում փոխադարձ սիրոյ, համերաշխութեան ու գործակցութեան ամրապնդման²:

2014 թ. մայիսի 7-ին եղբայրական այցով Վատիկան մեկնեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Մայիսի 8-ին Առաքելական պալատում Վեհափառ Հայրապետը հանդիպեց Հռոմի Կաթողիկէ Եկեղեցու սրբազան քահանայապետ Նորին Սրբութիւն Ֆրանցիսկոս պապին:

Ֆրանցիսկոս պապն անդրադարձաւ Հայ Առաքելական եւ Հռոմի Կաթողիկէ Եկեղեցիների միջեւ առկա փոխյարաբերութիւններին՝ գոհունակութեամբ նշելով, որ վերջին տասնամեակներին դրանք աւելի են սերտացել ու ջերմացել: Հռոմի սրբազան քահանայապետը նաեւ շնորհակալութիւն յայտնեց Վեհափառ Հայրապետին՝ երկու Եկեղեցիների միջեւ երկխօսութեան զարգացմանը բերած կարելոր դորակցութեան համար: Մասնաւորապէս խօսելով մեր օրերում նահատակութեան մասին՝ Ֆրանցիսկոս պապն ընդգծեց. «Իրականում ողբերգական դիպուածներով Քրիստոսի համար իրենց արիւնը հեղած նահատակների թիւն անցեալ դարում շատ աւելի է, քան առաջին դարերում: Եւ այս մարտիրոսութեան մէջ հայ ժողովրդի գաւակներն ունեն իրենց պատուաւոր տեղը....» (ՔՀ, 2014, մայիս Ա., էջ 1-2):

2014 թ. հոկտեմբերի 10-ի երեկոյեան, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրաւերով, եռօրեայ եղբայրական այցով Հայաստան ժամանեց Անտիոքի եւ Համայն Արեւելքի նորընտիր պատրիարք Նորին Սրբութիւն Մօր Իգնատիոս Եփրեմ Բ.-ն: Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցու հոգեւոր պետին ուղեկցում էին Տրիպօլիի եւ Լեռնային Լիբանանի արքեպիսկոպոս, Ս. Սինոդի գլխաւոր քարտուղար Մօր Թէոփիլոս Սալիբան, Հոմսի արքեպիսկոպոս Մօր Սիլուանոս Բուտրոս ալ Նեհմեհը, պատրիարքական քարտուղար Մօր Տիմոթէոս Մաթթա ալ Խուրին, հայր Կարլոս Բաբին եւ հայր Զոգէֆ Բալին:

Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Գերագոյն հոգեւոր խորհրդի, հոգեւորականաց դասի եւ հաւատացեալ ողջ ժողովրդի անունից բարի գալուստ մաղթելով Ասորի Եկեղեցու գահակալին՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետն աղօթքով հայցեց, որ բարին Աստուած Իր Սուրբ Աջի

² «Քրիստոնեայ Հայաստան» երկշաբաթաթերթ (այսուհետ՝ շաբադրանքում՝ ՔՀ), 2014, ապրիլ Բ., էջ 3:

ամենախնամ հովանու ներքոյ պահի ու պահպանի Սիրիան եւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, Ասորի Ուղղափառ եւ Հայ Առաքելական Եկեղեցիները, Իր օրհնութեամբ առաւել արդիւնաւորի փոխյարաբերութիւններն ու համագործակցութիւնը երկու Եկեղեցիների՝ Սուրբ Հոգու երկնառաք պարգեւներով առատապէս շնորհազարդելով բարեպաշտ զաւակներին՝ հայ եւ ասորի եղբայր ժողովուրդներին: Վեհափառ Հայրապետը նաեւ մաղթեց, որ Տէրը քաջառողջ կեանք եւ գահակալութեան երկար տարիներ պարգեւի Նորին Սրբութիւն Մօրան Մօր Իգնատիոս Եփրեմ Բ.-ին:

Հոկտեմբերի 13-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Նորին Սրբութիւն Մօր Իգնատիոս Եփրեմ Բ. Անտիոքի եւ Համայն Արեւելքի պատրիարքը երկու Եկեղեցիների պատուիրակութիւնների ներկայութեամբ ստորագրեցին համատեղ յայտարարութիւն (ՔՀ, 2014, հոկտեմբեր Ա., էջ 2-4):

2015 թ. ապրիլի 10-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Հռոմի Կաթողիկ Եկեղեցու քահանայապետ Ֆրանցիսկոս պապի հրաւերով, եղբայրական այցով մեկնեց Վատիկան:

Ապրիլի 12-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վատիկանում մասնակցեց Հայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի առիթով Ս. Պետրոսի տաճարում Հռոմի Կաթողիկ Եկեղեցու քահանայապետ Ֆրանցիսկոս պապի մատուցած Ս. Պատարագին: Սրբազան արարողութեան ընթացքում Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցու հայր Ս. Գրիգոր Նարեկացին Կաթողիկ Եկեղեցու կողմից հռչակուեց «Եկեղեցու վարդապետ»: Պատարագի աւարտին հայկական ծէսով կատարուեց հոգեհանգստեան արարողութիւն Մեծ եղեռնի նահատակների համար (2015, ապրիլ Ա., էջ 4-5):

2015 թ. յունիսի 9-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գործադիր կոմիտէի նիստի անգամներին (ՔՀ, 2015, յունիս Ա., էջ 1):

2015 թ. յունիսի 8-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նախագահութեամբ մեկնարկեց Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գործադիր կոմիտէի հերթական նիստը: ԵՂՆ գործադիր կոմիտէի հնգօրեայ ժողովը որոշուեց անցկացնել Հայաստանում՝ Հայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի, ինչպէս նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի՝ ԵՂՆ-ում համանախագահութեան առիթով (ՔՀ, 2015, յունիս Ա., էջ 2-3):

2015 թ. հոկտեմբերի 27-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնեց Մեծ Բրիտանիայի եւ Հիւսիսային Իռլանդիայի Միացեալ Թագաւորութիւն:

Հոկտեմբերի 28-ին Վեստմինստերեան աբբայութիւնում (Մեծ Բրիտանիայի եւ Հիւսիսային Իռլանդիայի Միացեալ Թագաւորութիւն) Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հանդիսապետութեամբ տեղի ունեցաւ յիշատակի արարողութիւն՝ նուիրուած Հայոց ցեղասպանութեան սուրբ նահատակներին (ՔՀ, 2015, հոկտեմբեր Բ., էջ 1-2):

2016 թ. յունիսի 24-ին սկսուեց Հռոմի սրբազան քահանայապետ Նորին Սրբութիւն Ֆրանցիսկոս պապի եռօրեայ այցը Հայաստանի Հանրապետութիւն՝ «Այց առաջին քրիստոնեայ երկիր» կարգախօսի ներքոյ:

Յունիսի 24-ի երեկոյեան Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում տեղի ունեցաւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ու Հռոմի սրբազան քահանայապետ Նորին Սրբութիւն Ֆրանցիսկոս պապի հանդիպումը, որին ներկայ էին Կաթողիկ եկեղեցու պատուիրակութիւնը, Հայ եկեղեցու եպիսկոպոսաց դասը, Հայաստանից ու Սփիւռքից ժամանած թեմակալ առաջնորդներ եւ առաջնորդական տեղապահներ: Այս այցելութիւնը, յիրաւի, պատմական նշանակութիւն ունեցաւ երկու եկեղեցիների հետագայ համագործակցութեան եւ առաւել ջերմ ու սերտ յարաբերութիւնների հաստատման համար:

2016 թ. յունիսի 26-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Վեհարանի գահասրահում տեղի ունեցաւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ու Հռոմի սրբազան քահանայապետ Ֆրանցիսկոս պապի համատեղ հռչակագրի ստորագրման արարողութիւնը (ՔՀ, 2016, յունիս Բ., էջ 1-11):

2016 թ. յունիսի 21-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Անտիոքի Ուղղափառ եկեղեցու Զահլէի միտրոպոլիտ Անտոնիոս Ալսորուն՝ ուղեկցութեամբ Հայաստանի Հանրապետութիւնում Լիբանանի արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Ժան Մաքարօնի եւ բարերար Նիկոլա Աբօֆայիսայի: Նորին Սրբութեանը փոխանցելով Անտիոքի Ուղղափառ եկեղեցու պետ Յովհաննէս Ժ.-ի եղբայրական ողջոյններն ու բարեմաղթանքները՝ Զահլէի միտրոպոլիտն իր ուրախութիւնը յայտնեց՝ առաջինը պետականօրէն քրիստոնէութիւնն ընդունած օրհնեալ երկիր այցելութեան առընչութեամբ:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, բերելով իր օրհնութիւնը, վերստին յայտնեց եղբայրական սէրն ու ջերմ զգացումները Անտիոքի Ուղղափառ Եկեղեցու պետի հանդէպ, ինչպէս նաեւ երախտագիտութեամբ վերյիշեց Լիբանանի եւ Արաբական պետութիւնների հոգածու վերաբերմունքը, որ ցուցաբերուել է հայ ժողովրդի նկատմամբ՝ հնարաւորութիւն ընձեռելով Մեծ եղեռնից մազապուրծ հայերին վերակառուցելու իրենց ազգային հոգեւոր կեանքը (ՔՀ, 2016, յուլիս Բ., էջ 1):

2016 թ. նոյեմբերի 21-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրապոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երկօրեայ այցով մեկնեց Մոսկուա՝ մասնակցելու Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ Կիրիլ պատրիարքի ծննդեան 70-րդ յոբելեանական տարեդարձի հանդիսութիւններին:

Նոյեմբերի 22-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մոսկուայում՝ Ա. Գանի-էլի պատրիարքանիստ վանքում, հանդիպում ունեցաւ Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ Կիրիլ Ա. պատրիարքի հետ (ՔՀ, 2016, նոյեմբեր Բ., էջ 1-2):

2017 թ. մարտի 19-ին սկսուեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրապոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի միջեկեղեցական այցը Ֆինլանդիա: Նորին Սրբութիւնն իր միջեկեղեցական այցելութիւնը կատարում էր Ֆինլանդիայի Լիւթերական-Աւետարանական Եկեղեցու պետ՝ Տուրկուի արքեպիսկոպոս Կարի Մէկկինէնի եւ Ֆինլանդիայի Ուղղափառ Եկեղեցու պետ, համայն Ֆինլանդիայի եւ Կարելիայի արքեպիսկոպոս Լէոյի պաշտօնական հրաւերի շրջանակում:

Նոյն օրը՝ երեկոյեան, Հելսինկիի Լիւթերական-Աւետարանական Եկեղեցու Մայր տաճարի սրահում տեղի ունեցաւ նաեւ Վեհափառ Հայրապետի եւ նրան ուղեկցող պատուիրակութեան հանդիպումը Ֆինլանդիայի նորակազմ հայ համայնքի հետ: Կենտրոնական Եւրոպայի եւ Սկանդինավիայի երկրների հայրապետական պատուիրակը, յանուն Ֆինլանդիայի հայ համայնքի, իր որդիական շնորհակալութեան ու բարիգալստեան խօսքն ուղղեց Վեհափառ Հայրապետին՝ ընդգծելով այն դրական զարգացումները, որ վերջին տարիներին տեղի էին ունեցել Ֆինլանդիայի հայորդեաց կեանքում:

Յաջորդ օրը՝ մարտի 20-ին, տեղի ունեցաւ Նորին Սրբութեան պաշտօնական հանդիպումը Տուրկուի արքեպիսկոպոս, Ֆինլանդիայի Լիւթերական-Աւետարանական Եկեղեցու պետ Կարի Մէկկինէնի հետ՝ Հելսինկիի Լիւթերական-Աւետարանական Մայր տաճարում:

Վեհափառ Հայրապետին ու նրան ուղեկցող պատուիրակութեանը բարի գալուստ մաղթելով՝ արքեպիսկոպոս Կարի Մէկկինէնը

յատկապէս կարեւորեց Հայ Առաքելական եւ Ֆինն Լիւթերական-Աւետարանական Եկեղեցիների միջեւ ձեւաւորուած եղբայրական ջերմ յարաբերութիւններն ու հետագայ նոր հեռանկարների զարգացումը: Ներկայ ֆինն հաւատացեալներին ու հոգեւորականներին իր խօսքն ուղղեց նաեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետը («էջմիածին», 2017, Գ., էջ 5-19):

2018 թ. ապրիլի 4-ի երեկոյեան Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, հրաւերով Հռոմի Կաթողիկ Եկեղեցու քահանայապետ Ֆրանցիսկոս պապի, եղբայրական այցով ժամանեց Վատիկան՝ մասնակցելու Ս. Գրիգոր Նարեկացու արձանի բացման արարողութեանը:

Ապրիլի 5-ի առաւօտեան Վեհափառ Հայրապետը պատուիրակութեան ուղեկցութեամբ մեկնեց Առաքելական պալատ, ուր տեղի ունեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Հռոմի սրբազան քահանայապետի առանձնազրոյցը (ՔՀ, 2018, ապրիլ Ա., էջ 3):

2019 թ. ապրիլի 2-ին Մոսկուայում՝ Ս. Դանիէլի պատրիարքանիստ վանքում, տեղի ունեցաւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Մոսկուայի ու Համայն Ռուսիոյ Կիրիլ պատրիարքի հանդիպումը:

Հանդիպման ընթացքում հովուապետերը գործունակութեամբ հաստատեցին երկու ժողովուրդների եւ Եկեղեցիների միջեւ զարգացող փոխգործակցութիւնն ու համագործակցութիւնը՝ միջեկեղեցական եւ միջազգային ամենատարբեր հարթակներում կրօնական, հասարակական հիմնախնդիրներին ընդառաջ (ՔՀ, ապրիլ Ա., էջ 1):

2019 թ. ապրիլի 25-ի երեկոյեան Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Վատիկանի պետքարտուղար կարդինալ Պիետրո Պարօլինի հրաւերով, մեկնեց Ֆլորենցիա (Իտալիա)՝ մասնակցելու «Կրօնների փառատօն» արարողութեանը:

Ապրիլի 27-ին Ֆլորենցիայի (Իտալիա) Ս. Մինաս տաճարում, Ս. Մինաս հայազգի մարտիրոսի նահատակութեան եւ համանուն տաճարի հիմնադրման 1000-ամեակի յորելեանական տօնախմբութեան շրջանակում, տեղի ունեցաւ «Կրօնների փառատօն» միջկրօնական արարողութիւնը: Միջկրօնական արարողութեանը բանախօսութեամբ հանդէս եկաւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը (ՔՀ, 2019, ապրիլ Բ., էջ 4-5):

Կրետէ (Յունաստան) հովուապետական այցի երրորդ օրը՝ 2019 թ. մայիսի 6-ին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատուիրակութեան ուղեկցութեամբ այցելեց Կրետէի Յոյն Ուղղափառ Եկեղեցու արքեպիսկոպոսարան, որտեղ հանդիպեց Նորին Սրբազնութիւն Իրենէոս արքեպիսկոպոսին: Հանդիպմանը ներկայ էր նաեւ Կրետէի նահանգապետ Ստաւրոս Առնաուտակիսը:

Իրենէոս արքեպիսկոպոսը, մեծ սիրով եւ յարգանքով ողջունելով Ամենայն Հայոց Հայրապետին, ընդգծեց, որ Նորին Սրբութեան այցն արդէն անջնջելիօրէն արձանագրուել է Կրետէի պատմութեան մէջ: Նա հաստատեց, որ պատմական այս այցելութիւնը պայծառացրեց հայկական եկեղեցու 350-ամեակի տօնախմբութիւնը: Վեհափառ Հայրապետը նշեց՝ այցելութիւնը կատարել է այն համոզմամբ, որ այն պիտի առաւել զօրացնի երկու ժողովուրդների միջեւ յարաբերութիւնները, որոնք միշտ յատկանշուած են եղել եղբայրութեան ոգով եւ սիրով (ՔՀ, 2019, մայիս Ա., էջ 3):

2019 թ. յունիսի 8-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում հանդիպում ունեցաւ Համայն Բելառուսի պատրիարքական էկզարխ, Մինսկի եւ Զասլաւի միտրոպոլիտ Նորին Սրբազնութիւն Պաւէլի հետ: Միտրոպոլիտը Հայաստան էր ժամանել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրաւերով: Լինելով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հիւրը՝ նա պէտք է ծանօթանար Հայոց Եկեղեցու կեանքին, կրթական ծրագրերին, ինչպէս նաեւ այցելեր տարբեր վանքեր ու պատմական վայրեր:

Ուրախութիւն յայտնելով Մինսկի եւ Զասլաւի միտրոպոլիտ Պաւէլի Հայաստան եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին այցի առիթով՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը գոհունակութեամբ ընդգծեց, որ այն ոչ միայն անձնական բարեկամական ու ջերմ կապերի վերահաստատումն է, այլ նաեւ միտուած է նպաստելու Եկեղեցիների միջեւ եղբայրական յարաբերութիւնների եւ գործակցութեան առաւել զօրացմանը (ՔՀ, 2019, յունիս Ա., էջ 1-2):

2019 թ. սեպտեմբերի 25-ին «Կրօնները յանուն խաղաղութեան» միջազգային միութեան ընտրեալ ընդհանուր քարտուղար պրոֆ. ԱզգաՔարամը եւ գործող ընդհանուր քարտուղար հայր Կեօիշի Սուգինօն պաշտօնական գրութեամբ ծանուցել են Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ օգոստոսի 20-23-ը Գերմանիայի Լինդաու քաղաքում տեղի ունեցած «Կրօնները յանուն խաղաղութեան» համաշխարհային 10-րդ համաժողովի ընթացքում Վեհափառ

Հայրապետն առաջադրուել եւ աշխարհի 125 երկիր ու կրօնական տարբեր համայնքներ ներկայացնող 700 պատուիրակի կողմից ընտրուել է միութեան պատուաւոր նախագահ:

2019 թ. նոյեմբերի 9-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում ընդունեց պաշտօնական այցով Հայաստանի Հանրապետութիւն ժամանած Սուրբ Աթոռի՝ պետութիւնների հետ յարաբերութիւնների քարտուղար արքեպիսկոպոս Պօլ Ռիչարդ Գալագերին եւ նրա գլխաւորած պատուիրակութեանը:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին այցի առիթով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր բարեմաղթանքն ու գնահատանքը բերեց պատուիրակութեան անդամներին՝ անդրադառնալով Վատիկանի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան միջեւ ձեւաւորուած ջերմ կապերին ու գործակցութեանը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ուրախութեամբ արձանագրեց, որ իր գահակալութեան շրջանում Հայոց եւ Հռոմի Կաթողիկ Եկեղեցիների միջեւ յարաբերութիւններն առաւել են ջերմացել ու զօրացել: Խօսելով Քոյր եկեղեցիների հետ յարաբերութիւնների եւ սերտ համագործակցութեան մասին՝ Վեհափառ Հայրապետը գոհունակութեամբ ընդգծեց, որ ներկայ ժամանակահատուածում Եկեղեցիների առջեւ ծառացած մարտահրաւերները կարելի է յաղթահարել միայն միասնական ջանքերով եւ գործնական քայլերով (ՔՀ, 2019, նոյեմբեր Ա., էջ 3-4):

Սոյն նիւթի սահմանում անհնար էր ներկայացնել Վեհափառ Հայրապետի միջեկեղեցական եւ էկումենիկ արգասաբեր գործունէութեան ամբողջական պատկերը: Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ որպէս հայ ժողովրդի հոգեւոր առաջնորդ, մշտապէս առաջնորդուել է իր տեսլականով ու համոզմամբ, որ թէեւ «Մենք փոքր ազգ ենք, սակայն եկեղեցական յարաբերութիւններում մեր կեցուածքը բնորոշ է զօրաւոր եկեղեցիներին եւ զօրաւոր ազգերին: Փոքր ազգերին բնորոշ է ամփոփուած մնալը՝ պահելու համար իրենց արժէքները, իրենց աւանդութիւնները... Մեր կեանքն ու գործունէութիւնը բնորոշ են մեծ եւ զօրաւոր ուժեր ունեցող ազգերին: Այդ ուժը մենք ստանում ենք Տիրոջից, Նրա հանդէպ ունեցած մեր հաւատից: Չենք կարող մեր ճանապարհը շարունակել, եթէ այն Աստուծոյ կամքը չլինի» («Էջմիածին», 2007, ժԱ., 54-55):